

YO'L HARAKATI XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA YO'L CHIZIQLARINING TUTGAN O'RNI VA ULARNING ASOSIY TURLARI

Xasanov Ulug'bek A'zimjon o'g'li

Farg'ona viloyati Quva tuman politexnikumi

*"Yo'l harakati qoidolari va harakat
xavfsizligi" fani o'qtuvchisi*

Annotatsiya: Yo'l chiziqlari transport vositalarining harakatlanish tartibini belgilash, yo'lovchilarning xavfsizligini oshirish, shuningdek, tartib-intizomni saqlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada doimiy va vaqtinchalik, uzluksiz va uzlukli chiziqlar, shuningdek, ularning rang va shakliga qarab farqlari haqida batafsil ma'lumot beriladi.

Kalit so'zlar: uzluksiz chiziq, uzlukli chiziq, vaqtinchalik belgilash, transport, harakat tartibi, yo'lovchi xavfsizligi, yo'l chiziqlari, yo'l harakati, xavfsizlik.

Abstract: Road markings play an important role in determining the movement of vehicles, increasing the safety of passengers, as well as maintaining order. This article provides detailed information about permanent and temporary, continuous and intermittent lines, as well as their differences in color and shape.

Keywords: continuous line, continuous line, temporary marking, transport, movement order, passenger safety, road markings, traffic, safety.

KIRISH

Yo'l chiziqlari zamonaviy yo'l harakati tizimining ajralmas qismi bo'lib, ularning to'g'ri va aniq chizilishi transport oqimini tartibga solishda, haydovchi va piyodalarning xavfsizligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Yo'l chiziqlari turli rang, shakl va joylashuviga qarab harakat ishtirokchilariga kerakli ma'lumotlarni beradi va ularning harakatini muvofiqlashtiradi. Har bir haydovchi yo'l chiziqlarining ma'nosini to'g'ri tushunib, ularga qat'iy amal qilishi orqali yo'l harakati madaniyatining oshishiga va yo'l-transport hodisalarining kamayishiga hissa qo'shadi. Shu bois yo'l chiziqlarining ahamiyati har doim yuqori baholanishi lozim.

MUHOKAMA

Yo'l chiziqlari yo'l harakati ishtirokchilariga muayyan ko'rsatmalar beruvchi grafikli belgilardir. Ular asfalt qoplamasiga maxsus bo'yoqlar bilan chiziladi va harakatni muvofiqlashtirishda muhim vosita hisoblanadi. Yo'l chiziqlari odatda oq, sariq yoki boshqa ranglarda bo'lib, har birining o'ziga xos ma'nosi mavjud.

Yo'l chiziqlari yo'l harakatini tartibga solish, haydovchilar va piyodalarning xavfsizligini ta'minlash, to'qnashuvlar oldini olish, transport oqimini muvozanatlash

kabi vazifalarni bajaradi. Ayniqsa, tungi va yomon ob-havo sharoitlarida yo‘l chiziqlari haydovchining yo‘lni aniqlashiga yordam beradi.

Yo‘l chiziqlarining turlari

Uzluksiz chiziq. Bu chiziq yo‘l harakatining qat’iy chegarasini belgilaydi. Uni bosib o‘tish taqiqlanadi. Ko‘pincha qarama-qarshi yo‘nalishli harakatni ajratishda ishlatiladi.

Uzlukli chiziq. U harakat ishtirokchilariga chiziqni kesib o‘tishga ruxsat beradi. Masalan, yo‘l o‘zgartirishda, burilishda yoki quvib o‘tishda ishlatiladi.

Ikki chiziqli belgilar. Ular odatda bir tomoni uzluksiz, ikkinchi tomoni uzlukli bo‘lgan chiziqlar shaklida bo‘ladi. Bu holatda faqat uzlukli tomon harakat ishtirokchisiga chiziqni kesib o‘tishga ruxsat beradi.

Vaqtinchalik yo‘l chiziqlari. Yo‘l ta’mirlash ishlari vaqtida qo‘llaniladi. Ular odatda sariq rangda bo‘lib, doimiy chiziqlardan ustun hisoblanadi. Ya’ni haydovchi sariq vaqtinchalik chiziqlarga rioya qilishi lozim.

Yo‘lak belgilari. Piyodalar yo‘lagi (zebra), velosiped yo‘lagi va boshqa maxsus belgilar harakat xavfsizligini oshiradi. Piyodalar uchun mo‘ljallangan chiziqlar haydovchilarga to‘xtash zaruriyatini bildiradi.

Ranglar va ularning ma’nolari

- Oq chiziqlar – doimiy va asosiy yo‘l belgilari sifatida ishlatiladi.
- Sariq chiziqlar – vaqtinchalik yoki maxsus yo‘nalishlarni belgilaydi.
- Qizil yoki boshqa ranglar – ba’zi hollarda maxsus xavfli zonalarini bildiradi.

Yo‘l chiziqlari faqat yo‘lning o‘rtasida emas, balki yon chetlarida, burilishlarda va chorrahalarda ham chiziladi. Ular joylashuviga ko‘ra quyidagi ko‘rinishlarda bo‘ladi:

Markaziy chiziqlar – yo‘lning ikki tomonlama harakatini ajratish uchun mo‘ljallangan.

Yon chiziqlar – yo‘l chetini belgilab beradi va yo‘lning qayergacha davom etishini ko‘rsatadi.

Burilish belgilar chiziqlari – burilish yoki yo‘lning yo‘nalishini oldindan bildiradi.

To‘xtash chiziqlari – svetofo yoki belgi oldida haydovchilar qayerda to‘xtashi kerakligini ko‘rsatadi.

Yo‘nalish ko‘rsatuvchi strelkalar – haydovchiga qaysi yo‘nalishda harakat qilish mumkinligini bildiradi.

Yo‘l chiziqlari faqat tavsiya emas, balki majburiy amal qilinadigan qoidalardir. Ularni buzish quyidagi xavflarga olib kelishi mumkin:

- To‘qnashuv xavfi oshadi – chiziqlar yo‘q yoki rioya qilinmasa, transport oqimi tartibsizlashadi.

- YTH soni ko'payadi – ayniqsa chorrahada va katta tezlikda harakatlanish paytida yo'l chiziqlari hayotiy ahamiyatga ega.
- Ma'muriy javobgarlik – O'zbekiston Respublikasi Yo'l harakati qoidalariga ko'ra, yo'l chiziqlarini buzish jarimaga sabab bo'ladi.

Hozirgi kunda yo'l chiziqlarini chizishda yoritiluvchi bo'yoqlar, LED diodli yo'l belgilari va reflektorlar keng qo'llanilmoqda. Bu vositalar tunda yoki yomg'irli havoda yo'l ko'rinishini yaxshilaydi. Ayrim zamonaviy avtomobillar yo'l chiziqlarini avtomatik aniqlab, haydovchini ogohlantirish funksiyasiga ham ega.

XULOSA

Zamonaviy yo'l harakati tizimi insonlar hayoti, sog'ligi va mulkini asrashga xizmat qiluvchi muhim omillardandir. Harakat ishtirokchilari sonining ortishi, transport vositalarining ko'payishi yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashda yanada samarali choralarni qo'llashni talab etmoqda. Ana shunday choralar orasida yo'l chiziqlari alohida o'rin egallaydi. Ular transport vositalarining harakat yo'nalishini belgilab berish, yo'l qatnovini tartibga solish va harakat ishtirokchilari o'rtasida tushunishni ta'minlashga xizmat qiladi. Yo'l chiziqlari o'zining shakli, rangi va joylashuviga ko'ra turli ma'lumotlarni ifodalaydi va harakatda qatnashuvchilarga muhim signal bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. “72-сон 12.04.2022. Yo'l harakati qoidalarini tasdiqlash to'g'risida“. lex.uz (13-aprel 2022-yil).
2. O'RQ-348-сон 10.04.2013. “Yo'l harakati xavfsizligi to'g'risida”gi O'zbekiston Respublikasi Qonuniga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish haqida“. lex.uz (11-aprel 2013-yil).
3. Технические средства организации дорожного движения. Знаки дорожные. Общие технические требования (с Поправками, с Изменениями N 1, 2, 3)“ (ruscha). docs.cntd.ru (1-yanvar 2006-yil).
4. Технические средства организации дорожного движения. Правила применения дорожных знаков, разметки, светофоров, дорожных ограждений и направляющих устройств (с Изменениями N 1, 2, 3)“ (ruscha). docs.cntd.ru (1-yanvar 2006-yil).